

Erdély lepke-faunája.

Dr. *Czekelius Dániel* nagyszebeni főorvos, ki a hazai lepkészet terén máris érdemeket szerzett, évek óta azon fáradozik, hogy az erdélyi lepkék kritikai jegyzékét állítsa össze. Erre az indította, hogy Erdély jellemzetes fauna- és flóra-területet képez: hogy továbbá a kir. Természettudományi Társulat fauna-katalógus lepkészeti részének megjelenése óta *Klement Róbert* előpataki fényképész, *Sachsenheim F.* és Dr. *Petri Károly* segesvári tanárok, *Pável János* muzeumi gyűjtő, valamint saját gyűjtései számos új adatot szolgáltatott; végül és főleg pedig, mert az említett lepkékatalógusba több hiba csúszott be, mivel annak szerzői a *Franzenau*-féle közölt adatokat használták fel. de ezt a jegyzéket, mely Autor-nevek nélkül jelent meg, magával a gyűjteménnyel össze nem vethették s ennél fogva némely synonymát helytelenül értelmeztek, és *Franzenau* maga a meghatározásnál is több hibát ejtett. Legfontosabbnak látszott ennél fogva, első sorban megállapítani, hogy *Franzenau*, közölt jegyzékében minő állatokat értett, és hogy azok valóban azok-e, melyeket ő vélt. Erre nézve szerzőnek nagy könnyebbségére volt, hogy Heydenreich nyomtatott jegyzékének (1851) azon példányát, mely *Franzenau*-nak kézi katalógusul szolgált és melyben számos kézirati jegyzeten kívül az erdélyi fajokat kék ponttal jelölte meg, az Erdélyi Múzeum-Egyesületnél Kolozsvárott levő eredeti gyűjteménnyel összehasonlíthatta. A hol kételyek merültek fel előtte, ott az illető példányokat felülvizsgálás végett Dr. *Staudinger Ottónak* vagy Dr. *Rebel Jánosnak* küldötte meg.

Ezen ép oly fáradságos, mint hálás munka elvégeztével készült el az erdélyi lepkék kritikai jegyzéke*), melyet az imént vettünk kézhez.

Meggyőződünk ebből, hogy a *Franzenau*-féle gyűjtemény revidiálása folytán se a magyar lepkékatalógus, se a magyar lepké-fauna lényeges változást nem szenved. Mindössze néhány állatnál Nagyág mint termőhely elmarad és más fajhoz jut, két név pedig egészen elmarad, t. i. *Thecla illicis v. aesculi* Hb., melyet *Franzenau Th. aesculi Fr.*-nek determinált, de a mely az *ab. cerri* Hb.-hez vonandó, és *Psyche Graslinella* B., melynek példánya (Ps. atra) *Rebel* meghatározásánál *Ps. opacella* H. S.-nek bizonyult.

*) Kritisches Verzeichniss der Schmetterlinge Siebenbürgens: Verhandl- und Mittheil. d. siebenbürg. Vereins für Naturwissenschaften zu Hermannstadt. XLVII. 18 7. 8-r. 78 l. térképpel.

Ellenben a felülvizsgálásnál kitűnt, hogy a gyűjteményben három fajváltozat foglaltatik, melyet *Franzenau* olybá fel nem ismert. Ezek: *Hadena bicoloria* ab. *rufuncula* Hw., *Orthosia pistacina* ab. *rubetra* Esp. és *Cidaria fluctuata* ab. *neapolisata* Mill. Továbbá helyet enged szerző három oly fajnak, melyet a fauna-katalógus szerzői vonakodtak felvenni, mivel egyáltalában nem látszott valószínűnek, hogy azok Erdélyben előfordulhatnak. Ezek a következők: *Lycæna Zephyrus* Friv., mely Andaluziában, Armeniában, Kisázsiaiában, Görögországban és a Balkánban röpül; az eredeti példányt *Staudinger* helyesen meghatározottak jelentette ki, s ennél fogva, ha *Pittner*, ki azt *Franzenau* halála után magyar eredetűnek mondotta, nem tévedett, csakugyan hazainak volna tekintendő. Továbbá: *Lycæna Donzelii* v. *Hyaciuthus* H.-S., mely csak a pontusi hegyekről ismert: minthogy azonban *Staudinger* az eredeti példányt helyesen meghatározottnak találta, és annak nevét *Franzenau* a kézi katalógusában megjelölte, Erdélyben való előfordulásához voltaképp kétely nem fér. A harmadik *Pseudophia illumaria* Hb., mely eddig csak Olasz- és déli Franciaországból ismeretes: Nagygágon előfordulása mindenestre igen feltűnő.

Úgyszintén kétesnek látszott az *Erebia Evias* Lef. előfordulása, mely különben csak a valliszi, piemonti és francia havasokon, a Pyrenæusokon és Közép-Spanyolországban röpül. Minthogy azonban *Staudinger* ennek példányát is helyesnek ismerte el, honi termőhelyéül beigandó „Vlegyásza“, a Bihar-hegység erdélyi részén.

Végül találunk a jegyzékben hazai faunánkra nézve két egészen új adatot is t. i. *Argymnis Paphia* ab. *Anargyra* Stgr., melyet Előpatakon *Klement*, és *Eugonia fuscantaria* Hw., melyet Nagyszeben és Segesvár környékén *Czekelius* fogott.

A csatolt térképen megvannak jelölve mind azon helyek, ahol eddig lepkét gyűjtöttek; 75 helység és 20 hegy van felsorolva, hozzá adva a tenger színe fölött levő magassága is. A legjobban bejárt tájak Nagyszeben és Brassó vidéke; legkevésbé keresték fel az ország nyugati, északi és keleti széléit. Az utóbbira nézve azonban megjegyezzük, hogy szerző két helyet kifejtett; ezek a csikmegyei Szépvíz, hol *Weismantel Vilmos* többi közt a *Deilephila livornicát* fogta és a csikmegyei Nagy-Sándor hegyet, honnan *Caradja* a többi közt a *Nemeophila plantaginis* v. *floccosa* Graes-t és *Erebia Medusa* v. *Procopiani* Horm.-t kapta, melyek a hazai faunára újjak.

Végül szerző kimutatását adja annak, hogy a Macrolepidopterák — itt csak ezekre reflectálunk — irodalmilag erdélyinek mondott 929

faja és 112 fajváltozata közül, saját maga 623 fajt és 60 fajváltozatot erdélyinek constatált. Azonkívül még 212 Microlepidoptera-fajt 6 fajváltozattal sorol fel.

Mind ezek után csak köszönettel tartozhatunk szerző iránt, aki művét annyi szorgalom és fáradság árán állította össze.

Abaji A. Lajos.

A marokkói sáska vándorlása.*)

Miután az alczak vándorlása ezen sáska-fajra nézve nagyon is jellemző és ezt a terület minősége befolyásolni látszik, e részben szerzett tapasztalataimat következőkben közlöm:

A második vedlés stádiumában, a mikor már 15—18 mm. hosszúságot értek el, a füvet születési helyük környékén már mind letarolták s ha eddig nem tették, ezután már kénytelenek egy jobb hazát keresni, a hol a szükséges táplálékot feltalálják. Ezzel megkezdődik a vándorlás, mikor a sáskasereg, egyén-egyen mellé sűrűn tömörülve, folyton változtatja helyét.

A vándorlás kezdetekor a legelőn először egyesek indulnak meg bizonyos irányban lépkedve, szökelve, majd kis pihenőt tartva, miközben hol egyik, hol a másik kerül előbbre. A megindult példányokat nyomban követik a szomszédosak s ezeket ismét a legközelebb állók s így tovább, míg végre bizonyos folton levő sáskák egész tömege mozgásba jő, áramlik, halad előre bizonyos irány felé, míg Eldoradojukat, a gabona vetéseket el nem érik, s ha eddig eljutattak, a gabonák szélein telepednek le s terülnek szét.

A további vándorlás, illetve előnyomulására nézve a szegedi sáska-veszedelem alkalmával úgy tapasztaltam, hogy a gabonákba nem igen szeretnek a barázdákra merőleges irányban előnyomulni s különösen nem akkor, ha a gabonavetés erőteljes és sűrű: az ilyen gabona szélét megszállják ugyan első pillanatra, de csakhamar elhúzódnak onnan a szélső barázda mentén a búzák egyik végére s már most innen hatolnak valamelyik mesgyén előre s ha a vándorlásuk közben ritkás gabona állományra akadnak, ezen, — mint

*) *Vellay Imrének* ezen dolgozata egy kis szemelvény ama nagyobb munkájából, melyet ő még 1891-ben a Rovartani Állomásra küldött. Noha a dolgozatot egész terjedelmében más helyen közölni fágom, egy kis töredéket, melyhez egy más, a sáska vedléséről fog csatlakozni, mégis a Rovartani Lapokban is közlöm már csak azért is, mert *Vellay* élete utolsó jobb napjaiban mindig azon töprenkedett, hogyan is váltsa be ígérését, a melyet a szerkesztőségnek a közreműködésre nézve tett.